

Jana S. ROŠKER

Uvod: Zborniku na pot

Oddelek za azijske študije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani je ugledal luč sveta v akademskem letu 1995/96, kar pomeni, da letos praznuje 25. obletnico ustanovitve. Ob tej priložnosti smo se odločili, da bomo izdali zbornik s prispevki večine članov in članic programske skupine Azijski jeziki in kulture, ki deluje v okviru oddelka.

Vendar je letošnje leto že od vsega začetka zaznamoval še en dogodek, ki bo ostal v zgodovinskem spominu ne zgolj našega oddelka, fakultete in univerze, temveč vsega sveta. Prvič v življenju smo bili soočeni s pandemijo globalnih razsežnosti, ki je v strahu, negotovosti, a tudi v solidarnosti in upanju povežala Azijo z Evropo in drugimi celinami.

Pričujoči zbornik je torej nastal tudi kot odziv članov in članic Programske skupine *Azijski jeziki in kulture* Oddelka za azijske študije na pandemijo covid-19, ki je leta 2020 preplavila svet. Ta pandemija nam je močnejše in nazornejše kot kdaj koli poprej pokazala, kako tesno smo v današnjem svetu vsi ljudje povezani. Največji problemi, ki pestijo človeštvo, so naši skupni problemi, zato jih lahko rešujemo samo skupaj in ne več v ozkih zamejenostih posamičnih držav ali geopolitičnih regij.

V tem okviru so medkulturne interakcije toliko bolj pomembne. Brez vzajemnega učenja, odprtih dialogov in vzajemne pomoči problemov globalnih

razsežnosti, kot so ekološka kriza, virusne pandemije, poglobljanje socialnih neenakosti, vojne za dobiček in oblast ter številni drugi, ne bomo mogli rešiti.

Pokazalo se je tudi, da imata prav v času kriznih tranzicij humanistika in družboslovje ključno vlogo in v tem pogledu pandemija covid-19 zagotovo ni izjema. V taki krizi postanejo ključne etične in politične odločitve, kajti naravoslovna znanost nam sama ne more povedati, katere vrednote – in posledično katere ukrepe in vedenjske vzorce – naj postavimo v ospredje.

V tem kontekstu so pomembne odločitve torej brez dvoma etične in ne znanstvene. Vprašanja o tem, kako naj delujemo v takšnih kritičnih časih, so izjemnega pomena, zato moramo – morda bolj kot kadar koli poprej – celovito artikulirati, razpravljati in raziskovati, kakšna je naša vloga v skupnosti, v katero smo vpeti, in kakšna razmerja nas povezujejo s soljudmi, ki so prav tako njen del. Pri tem ne gre zgolj za vprašanja, povezana z moralno in etiko posameznikov in posameznic, temveč za vprašanja naših družbenih interakcij, torej za vprašanja, ki so predvsem politična.

Kot vemo, ljudi zaradi lastnega interesa običajno usmerjajo najbližji cilji. Skrb za tveganje okužbe skupnosti se jim zdi abstraktna in manj pomembna kot ohranitev individualnih svoboščin. Če hočemo razviti drugačna načela ter privzeti vrednote sodelovanja in solidarnosti, moramo svoje mišljenje preoblikovati in preobraziti tako, da bo izhajalo iz skupnostne in družbene perspektive in ne iz ozkih individualnih interesov in naše sebičnosti. Pandemija covid-19 je tako pokazala, da moramo udejanjati svoje sociološke, politične, moralne in filozofske teorije, če hočemo spremeniti individualna ravnanja.

Trenutno se je velik del naših življenj ustavil, naše skupne odgovornosti pa terjajo, da ravnamo na nelagodne in celo boleče načine. Čeprav ne vemo, kdaj bo vsega tega konec oziroma kakšna bo »nova normalnost« po pandemiji, lahko vednost spremeni naše odzive na razmere, v katerih smo ujeti. Pokaže nam lahko, kako izkoristiti to krizo kot priložnost za kultivacijo našega občutka povezanosti in vzajemne pomoči. Poleg tega lahko humanistika in družboslovje v teh negotovih časih v nas vzgajata zavest o individualni odgovornosti. V takih razmerah se lahko vednost in mišljenje drugih kultur in časov zagotovo izkažeta za koristna.

Ker se spoprijemamo z globalno širitvijo korona virusa SARS-CoV-2, ki je sprožil pandemijo covid-19, moramo razumeti pomen medkulturnega sodelovanja. Medkulturni dialog mora imeti pomembno vlogo pri pripravi novega transkulturnega dogovora, s katerim bi morda lahko oblikovali nove modele družbenega sodelovanja in povezovanja ne samo znotraj posameznih družb in kultur, temveč tudi onkraj nacionalnih, etničnih in civilizacijskih meja. Zato

ni naključje, da je med globalno pandemijo covid-19 potreba po takem medkulturnem dialogu še izrazitejša, saj nazorno kaže, da živimo v svetu, ki je izjemno tesno povezan. Popolno prepoznavanje velikega pomena naše povezanosti in skupne ogroženosti nam lahko pomaga pri iskanju izhoda iz globalne krize. Če pa te tesne povezanosti ne bomo upoštevali, bi to lahko celo povečalo nevarnosti krize, namesto da bi jih odpravilo.

Povezovanje znanja in informacij, ki izvirajo iz različnih družb, lahko pripomore k snovanju produktivnega prepoznavanja globaliziranega sveta in naše vloge v njem. Še več, pomaga nam lahko izdelati nove strategije družbenega sodelovanja. Ta naloga se mi zdi pomembna zlasti zato, ker so doslej v pretežnem delu t. i. azijske in predvsem vzhodnoazijske regije pandemijo veliko hitreje in učinkoviteje obvladali kot v drugih predelih sveta. Številni avtorji in avtorice so razloge za visoko stopnjo sodelovanja, ki je potrebno v teh procesih, pripisali tradicionalni siniški pokornosti in kolektivizmu ter jih povezali z avtokratskimi družbenimi strukturami. Oba fenomena naj bi pripadala skupni, na konfucijanstvu osnovani politično-ideološki dediščini vzhodnoazijskih družb. Takšni pogledi so površni in posplošeni, sploh če spomnimo na dejstvo, da so bili ukrepi za zajezitev pandemije najuspešnejši v tistih vzhodnoazijskih družbah, ki niso avtokratske, temveč progresivne in demokratične. V tem kontekstu so izjemno pomembni tudi medkulturni dialogi na področju sociologije, politologije, etike in politične filozofije, saj moramo danes vedeti, kaj je najpomembnejše: dosledno upoštevanje individualnih svoboščin in pravic ali čim večje zmanjšanje števila nepotrebnih smrti.

Na prvi pogled se zdi, kot da bi bile medicinske in predvsem imunološke raziskave ne samo najpomembnejše, temveč celo edine študije, ki so potrebne za zajezitev pandemije in eliminacijo bolezni covid-19 ter drugih viroloških nalezljivih obolenj. Javnost je premalo osveščena o pomembni vlogi, ki jo v tem pogledu igrajo tudi druge znanstvene discipline, predvsem tiste, ki sodijo v sklop družboslovnih in humanističnih ved. Pri bolj poglobljenem in celostnem soočanju z virološkimi obolenji visoke stopnje nalezljivosti se namreč jasno pokaže, da gre za veliko bolj kompleksno problematiko, ki je ne moremo obravnavati samo skozi prizmo medicinskih in nekaterih drugih naravoslovnih ved; epidemije so družbeni problem, ki ga lahko rešuje samo celotna družba. Vprašanje epidemije namreč nikdar ni samo medicinsko, temveč ga je treba razumeti in reševati v kompleksnem družbenem, kulturnem, ekonomskem in političnem kontekstu.

Brez ekonomskih, socialnih, političnih, etičnih in zdravstvenosistemskih osnov tudi iznajdba cepiva, denimo, še zdaleč ni zadostna osnova za popolno

zaježitev oziroma eliminacijo vseh socialnih, družbenih, političnih in ekonomskih nevarnosti epidemij in zlasti pandemij. Zato so družboslovne in humanistične raziskave, katerih predmeti so njihovi širši družbeni vidiki, ključnega pomena. Obsegajo izjemno širok spekter pomembnih raziskav, ki segajo od arhitekture ter filozofije prostora, diseminacije proračunskih sredstev in novih ureditev preskrbe in prehrane, zagotavljanja objektivnega informiranja prek neodvisnih medijev, ekonomsko-finančnih implikacij in možnosti tozadevnih sistemskih sprememb do preučevanja možnosti reformiranja šolstva in izobraževanja, strukturnih rešitev za različne oblike dela na daljavo, socio-klimatskih ukrepov in strategij, posledic na področju duševnega zdravja, delovanja pod pritiski tveganj in v stresnih situacijah, sprememb v strukturah vsakdanjega življenja itd.

12

V letu dni, v katerem smo soočeni s širitvijo pandemije covid-19, se je izkazalo, da so bile številne azijske in zlasti vzhodnoazijske družbe pri zaježitvi širjenja te bolezni izjemno uspešne – vsaj kar se tiče primerjave njihove učinkovitosti s tozadevno učinkovitostjo evro-ameriških družb. Zato je toliko bolj zanimivo, če si lahko pobliže – in s strokovnih vidikov – ogledamo odnos različnih azijskih (predvsem vzhodnoazijskih) regij do pandemije in njihovih strategij za reševanje problemov, povezanih z njo.

Izsledki raziskav programske skupine Azijski jeziki in kulture bodo zato za razvoj znanosti na področju medkulturnih in transkulturnih raziskav pandemije in drugih z njo primerljivih globalnih kriznih situacij zelo pomembni.

V pričujočem zborniku bomo z različnih zornih kotov osvetlili družbene, kulturne, zgodovinske in aksiološke pogoje, ki so botrovali nastanku izvornih kriznih žarišč. Kot namreč vemo, se je covid-19 razvil in najprej razširil na Kitajskem ter nekoliko kasneje po drugih regijah Vzhodne in Južne Azije, torej na osrednjem območju, ki ga programska skupina obravnava v svojem raziskovalnem delu. Osrednji del knjige bo posvečen posebnostim in procesom v razvoju zaježitvenih ukrepov v teh regijah, ki smo jih raziskali z najrazličnejših kulturoloških, filozofsko-etičnih, političnih in jezikoslovnih vidikov.

Zbornik je razdeljen na pet vsebinskih sklopov, ki se pričnejo s pričujočim uvodom. Ostali štiri sklopi, ki so osrednja vsebina te monografije, osvetljujejo različne vidike obravnavane problematike, ki obsegajo raznovrstne kulturološke, družboslovne in humanistične prispevke. Ti prispevki obravnavajo večplastne realnosti, ki se odražajo v sociološko-antropoloških, pa tudi politoloških, umetnostnih, filozofsko-etičnih ter ne nazadnje v lingvističnih vsebinah.

Prvi sklop poglavij pričujoče antologije *Relacijske družbe nekoč in danes* obsega predvsem sociološke vsebine in je posvečen raziskavam, povezanim z

ustrojem vzhodnoazijskih družb. Te vsebine so pomembne za boljše razumevanje socioloških osnov protiepidemičnih ukrepov, pri katerih so vzajemna solidarnost, empatija in sodelovanje vseh članov in članic družbe ključnega pomena. Medtem ko Jana S. Rošker kritično predstavi etične osnove tradicionalne konfucijanske relacijske družbe, Tinka Delakorda Kawashima analizira odtujenost in izgubo oziroma odsotnost tovrstne odnosnosti v sodobni japonski družbi.

Temu sklopu sledi sklop *Zdravstvo in politika*, ki se osredotoča na politološke tematike. Andrej Bekeš se v prvem prispevku tega sklopa posveča vprašanju, povezanim z diskrepanco med vladno ideologijo in dejansko politiko, ki jo japonska vlada izvaja glede položaja in obravnave tujcev, ki žive v japonskih lokalnih skupnostih. Byoung Yoong Kang kritično predstavi sodelovanje med Severno in Južno Korejo v času koronske krize, ki poteka predvsem na področju zdravstva in medicinske oskrbe.

V tretjem sklopu *Umetnost, simbolnost in psiha* so zbrani prispevki treh avtoric, ki vsaka na svoj način in s svojega zornega kota obravnavajo aksiološke dimenzije soočanja azijskih populacij s pandemijo. Medtem ko sta prvi dve poglavji tega sklopa, katerih avtorici sta Tea Sernelj in Tamara Ditrich, posvečeni etičnim in psihološkim vidikom konfucijanske in budistične tradicije, Klara Hrvatin v svojem prispevku pokaže, na kakšen način se epidemiološke razmere odražajo v tradicionalni in sodobni japonski umetnosti.

Zbornik se zaključuje z jezikoslovnim sklopom, ki obsega dve empirični raziskavi in nosi naslov Korpusne analize jezika. Nagisa Moritoki Škof primerjalno razišče vsebine nagovorov državnih voditeljev Japonske in vrste zahodnih regij, Mateja Petrovčič pa primerja dve vrsti poročil Nacionalne zdravstvene komisije Ljudske republike Kitajske, pri čemer je prva namenjena predvsem domači, druga pa mednarodni javnosti.

Zbornik torej z več različnih zornih kotov nazorno prikaže, da je v večini držav prisoten razkorak med ideologijo protiepidemičnih ukrepov na eni ter resničnostjo njihovega izvajanja na drugi strani. Prikaže pa tudi, da v Vzhodni Aziji, na katero je zbornik v prvi vrsti osredotočen, obstaja zakladnica znanja, ki se ga lahko poslužimo – oziroma ki bi se ga morali posluževati –, če želimo tvorno in trajnostno reševati trenutno krizo in številne druge, ki ji lahko sledijo. Raziskave v tem zborniku so med drugim namreč jasno razkrile, da reševanje tovrstnih kriz ni mogoče brez solidarnosti, sodelovanja in mednarodnih ter medkulturnih dialogov.